

Podzim, čas léčení

1. Práci s kleštěmi si pochvalují hlavně děti

Sychravé dny předchozího října a nastupujícího listopadu přináší klid do našich včelnic. Pokud jsme mohli něco udělat pro naše včelstvo – a neudělali, už to nedoženeme. Důležité pro nás je, abychom si uvědomili a pokud možno zaznamenali, co a jak jsme, zejména v jaké síle, stavu a s jakými zásobami jsme se rozhodli včelstva zazimovat, abychom se na jaře mohli poučit ze svých chyb, případně se ujistit v tom, co fungovalo. Svou energii nyní věnujeme především probíhajícímu léčení.

Naší povinností je nejen provést trojí ošetření proti varroáze, ale také si o těchto úkonech vést odpovídající evidenci. Potřebný tiskopis najdete na webových stránkách svazu www.vcelarstvi.cz, v záložce *Formuláře, Záznam o léčení včelstev*. Tento dokument byste měli mít k dispozici na včelnici a zaznamenávat do něj veškerá ošetření, která byla prováděna včetně preventivních, tj. i vkládání odparných desek s kyselinou mravenčí. Použití léčiva by měl podpisem také potvrdit léčítel či důvěrník, který byl léčení přítomen. Pokud patříte k organizacím, které nenašly ve svých řadách odpovědné včelaře, aby začínajícím doslova vedli ruku, a obdržíte jen lahvičku s knoty, určitě je na místě přečíst si návod (nikoliv až sešlou všechny pokusy...). Veškeré příbalové informace včetně léčebných postupů naleznete na webových stránkách Výzkumného ústavu včelařského v Dole, www.beedol.cz, záložka *Varroáza*, odkaz *Léky*. Pokud nás zastihne listopad i prosinec už s teplotami pod 10 °C, je důležité na místo jednodušší fumigace provést ošetření aerosolem. Náročnější postup, nejen na provedení, ale i na

vybavení, si žádá pomocných rukou. Je však stále dost organizací, kde se toto podstatné ošetření za pomoci kompresoru a aerosolového vyvíječe (obr. 3) neprovádí, a tak léčivo prostoupí semknutým zimním chomáčem včel a provedení úkon nemá dostačující účinnost. Obavy ze záhuby včel po tomto ošetření, pakliže bylo realizováno správně, nejsou opodstatněné. Pokud k úhynu přece jen dojde, včelstvo určitě mělo i jiný zásadní problém, který by k jeho kolapsu vedl dřív nebo později. Výzkumný ústav každoročně pořádá školení, které usnadní obsluhu i údržbu tohoto zařízení. Není nutné být dlouholetým včelařem, abyste převzali iniciativu a o tuto službu. Technické vloh, fyzická zdatnost, preciznost a ochota pomáhat jsou v tomto případě nad zkušenostmi. Zejména právě začínajícím, mladším včelařům, jak vidím ve svém okolí, tyto vlastnosti nechybí. Je to další z cest, jak se zapojit do zaběhlého a mnohdy stereotypního života

Naší povinností je nejen provést trojí ošetření proti varroáze, ale také si o těchto úkonech vést odpovídající evidenci

místního sdružení. Ani finanční nároky na pořízení potřebného vybavení nejsou překážkou, kdy lze uplatnit svazem nabízené dotace a pokud prostředky nestačí, sáhneme i do svých kapes a zafinancujeme společně tolik potřebné zařízení. Při ceně medu okolo 150 Kč a oddělků za 2 000 Kč nám zdravá včelstva v kondici naší investici vrátí s prvním jarním proletem. Po každém

ošetření pamatujeme i na podložky, které, pokud jsou čisté, nám již po několika minutách napoví, jak účinné bylo ošetření a po pár dnech i to, jak nadále zůstává přítomný kleštěk v úle. Deset dní po posledním léčení však nezapomeňte podložky očistit velice důkladně a dalších 30 dní je bez manipulace ponechat ve včelstvu ke sběru měli, ale to už je téma do dalšího měsíce.

Co se mi osvědčilo

Dlouhé večery teď můžeme věnovat přípravě na novou sezónu. Nejen nekonečné stloukání rámků (kterých nikdy není dost), drátkování a případné tavení vosku (jako začínající včelaři ještě toho k tavení moc nemáme), ale i vzdělávání a získávání dalších informací, které nám umožní včasnou objednávku zboží pro nové včelařské období, není dobré nechávat na poslední chvíli. Nechme se inspirovat aktivitami, které rozšíří využití všech včelích produktů pro naše blízké a třeba i zákazníky, věnujme čas přípravě správných, poutavých a veskrze originálních etiket na naše medy, informacím o získávání a využití pylu, mateří kašičky i propolisu. Věnujme čas pastování jako šetrnému ošetření medu řízenou krystalizací, nebo materiálům pro své zákazníky, které vysvětlují, že právě tuhý med je ten kvalitní, nefalšovaný a biologicky plnohodnotný (obr. 4).

Tavím, tavíš, tavíme

Významným a nutným pomocníkem, na jehož pořízení se dá uplatnit evropská dotace, je sluneční tavidlo (obr. 5). Ačkoli odborníci hodnotí jeho účinnost jako

2. Kleště se hodí při manipulaci s těsným oddělkem

3. Vybava k ošetření aerosolem

nízkou pro množství vosku, které zůstává v košíčkách (zbytky po líhnutí plodu), je to sezonní zařízení nevyžadující energii, dohled ani zvláštní péči a je stále v pohotovosti k získání vosku z každého vyřazeného plástu, měli, vyřezané trubčiny, vyžvýkaného strdí i vyčištěných víček po medobraní. Vosk je užitečné zpracovávat hned, aby došlo k prvotnímu vyčištění od zbytků plodu i zásob, které by lákaly škůdce nebo byly živnou půdou pro plísně. Tyto vytavené bloky je pak dobré uchovávat zabezpečené proti zavíječi, v chladu nebo průvanu a vyčistit je varem až najednou, když jich je více. Práce s voskem patří k méně populárním činnostem, vyžadující výhradně samostatné vybavení i vhodné prostory a při varu stálý dozor. Antikorové pomůcky, které se využijí jednou, dvakrát za rok nejsou levné, skladovacích prostor není

nazbyt a přitom je potřebuje každý včelař, motivovaný nutnou obměnou díla. Cena mezistěn, jejich kvalita a silící nebezpečí moru včelího plodu již nikoho nemůže nechat na pochybách, že obnova plástů, společně s lokálním a adresným zpracováním vosku až na mezistěny by měla být prioritou každého regionu. Tam, kde již funguje místní výroba mezistěn z vlastního vosku, bez dalšího transportu napříč republikou, jistě dělají pro zdraví včel hodně. Nabízí se tak další možnost využití různých dotačních titulů, například na pořízení společně sdíleného a případně i mobilního zařízení pro zpracování vosku. Zejména tam, kde o sobě včelaři vědí, znají svou nakažovou situaci i způsob používání, léčiv je škoda nezužítovat každé, i malé množství voští. Snáze se pak dá u výrobce zajistit pro organizaci výroba mezistěn pouze z vosku

členů. Tato cesta je mnohem lepší, než se spoléhat na dovozy parafínem či tukem znehodnocených mezistěn, o jejichž kvalitě vás přesvědčí včely (nechtějí stavět), první horké počasí (dílo se zbortí) anebo za čas právě sluneční tavidlo, kde se vlivem různých působících teplot oddělil parafin od vosku (obr. 6).

Zvážíme pořízení váhy

Rozhodnout se pro nákup dotovaného vybavení není snadné, když celková částka musí převýšit 20 tisíc korun a otázku medometu máte vyřešenou, anebo naopak nevíte, co dřív, a finanční prostředky jsou tak omezené... Další aktivní pomocník, který nám umožní lepší poznání včel, je elektronická úlová váha, která bude sledovat datum a čas, informovat nás nejen o denní snůšce, konzumaci zásob a vůbec

4. Správná krystalizace medu vypovídá o jeho kvalitě

5. Slunečnímu tavidlu vyhovuje nezastíněný prostor

6. Vosk a parafin ze slunečního tavidla

7. Veliký pomocník – mechanický odvíčkovač

změnách hmotnosti úlu (např. vyrojením), ale i o venkovní a vnitřní teplotě úlu či nežádoucí manipulaci, a ještě nám o tom poradí přehledný graf, který si lze uschovat pro další interpretaci při fyzické prohlídce včelstva i při vyhodnocování dat v průběhu několika let. Ovšem ani nejlepší váha nenahradí naše oči, ruce a vědomosti, bez kterých budou získané údaje jen fyzikální veličiny.

A co ještě, nové kleště

Leckterému praktikovi tato pomůcka nepříjde jako užitečná nebo s ní třeba i pohrdne, ale mně se tento nástroj osvědčil, osvědčil, i když mi je dnes práce ve včelstvu holýma rukama příjemná. Jedná se o včelařské kleště EASY GRIP, umožňující snadné vyjmutí plástu z úlu bez kontaktu se včelami, jeho kontrolu, případně omezení včel a vložení do manipulační bedny či nástavku. Zejména děti si pochvalují mož-

nost obouřučního úchopu, a také, že včelky necítí bezprostřední ohrožení a chovají se velice klidně (obr. 1). Začátečník tak získá více jistoty, nehrozí přímé přimáčknutí včely mezi prsty, kontakt s medem ani propolisem (což ocení včelařští alergici). Při překládání těsných prostavěných oddělků plných medu a přetékajících včel, byly kleště naprosto úžasné (obr. 2).

Další významnou racionalizační pomůckou, se kterou jsem měla příležitost letos pracovat, byl mechanický odvíčkovač plástů (obr. 7), jehož obsluhu zvládají bezpečně i junioři. Tam, kde je hodně úlů, vysoký výkon medometu a nedostatek pracovních sil, tento pomocník učiní z nekonečného stání u pultu s odvíčkovací vidličkou příjemné relaxační cvičení. Úspora času je odměnou za vynaložené prostředky, ale jak se praví, i čas jsou peníze.

Včelařům, kterým se včelstva občas vyrojí, nebo ještě takto svá včelstva roz-

množují, se jistě bude hodit vysavač rojů (obr. 8), který umožňuje jejich šetrné a přitom dokonalé nasátí přímo na vložené souše a mezistěny. Díky nástavcům na sací trubku lze bezpečně získat roje i z velice nepřístupných míst. Po odpojení hadice a sací jednotky lze základní bednu uložit ihned do chladu. Konstrukce umožňuje i napájení či pozdější příkrmení a my získáme trochu času si opatřit další úl. Včely pak jednoduše přeložíme i s plásty.

Poslední tři pomůcky jsem měla možnost poznat díky předsedovi ZO ČSV Slaný a vedoucímu včelařského kroužku, příteli JUDr. Rost'ovi Ovčáříkovi (obr. 9), který nám vše osobně předvedl a zapůjčil k odzkoušení. Kež by takových bylo víc (vychytávek i přátel).

Dana Belušová, ZO ČSV Kladno,

belusovad@seznam.cz

8. Vysavač na roje vyřeší problém rychle a šetrně

9. Praktická ukázka manipulace s plásty v podání Rosti Ovčáříka